

Булачек В.Р.

к.і.н.,

*доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Львівський державний університет внутрішніх справ*

ЗМІСТ ПРИПISУ ЗА НЕВИКОНАННЯ ЗАКОННИХ ВИМОГ ПОСАДОВИХ ОСІБ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Постановка проблеми. Здійснення державного контролю та нагляду є однією з важливих функцій органів виконавчої влади, головною метою якого є забезпечення дотримання громадянами, юридичними особами й фізичними особами – підприємцями вимог нормативно-правових актів. Результативність перевірочних дій визначається головним чином ефективністю вжитих уповноваженими органами заходів щодо фактів порушень, виявлених під час здійснення контрольних і наглядових перевірок.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти правового забезпечення контрольної діяльності поліції розглянуто в працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, М.П. Гурковського, О.М. Джафарової, М.В. Коваліва, Є.О. Лезеги, О.І. Остапенка, В.І. Ткаченка, О.І. Харитонова й інших. Вивчення питань правового регулювання підготовки й видачі органами державного контролю та нагляду, у тому числі органами поліції, такого документу, як припис, становить науковий інтерес.

Формулювання завдання дослідження. Метою наукової розвідки є розгляд змісту припису за невиконання законних вимог посадових осіб Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Правові форми здійснення адміністративного, зокрема поліцейського, нагляду дуже специфічні. Він пов'язаний з оформленням і видачею фізичним та юридичним особам різних дозволів, ліцензій, інших документів; вчиненням адміністративно-правових дій, що дозволяють реалізувати суб'єктивні права в певній сфері

державного управління. Для адміністративного нагляду основним методом є постійне безпосереднє спостереження за відповідними об'єктами, перевірка за заявами й скаргами, перевірки з власної ініціативи. Контроль здійснюється у формі обстежень, ревізій, експертиз, заслуховування звітів.

Відповідно до чинного законодавства документами, що оформляються за результатами контрольних і наглядових заходів, під час проведення яких було виявлено порушення вимог законодавства, можуть стати акти перевірок, приписи, подання, протоколи про адміністративні правопорушення, постанови про призначення адміністративних покарань.

Натепер законодавчі норми, що утворюють правову основу процедури винесення припису, не систематизовані, вони не тільки розрізнені, а й суперечливі, на відміну від кодифікованих норм, які регулюють порядок складання, наприклад, протоколу або постанови.

Припис має містити: висновки наявності підстав для видачі; норми законодавства, що порушені діями (бездіяльністю) особи, якій видається запобіжний припис; перелік дій, спрямованих на усунення виявлених порушень із зазначенням розумних строків усунення, ліквідацію причин та умов, що сприяли виникненню порушень, усунення наслідків порушень.

Припис підлягає обов'язковому виконанню особою, якій вона видана, у строк, зазначений у приписі. Строк виконання припису повинен становити не менше ніж тридцять днів. За

мотивованим клопотанням особи, якій видано припис, і за наявності достатніх підстав вважати, що у встановлений строк припис не може бути виконаний, зазначений строк може бути продовжений уповноваженою посадовою особою органу державного контролю та нагляду.

Прийняття органом державного контролю та нагляду рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення щодо посадової чи фізичної особи, яка порушила в процесі здійснення діяльності обов'язкові вимоги, що висувуються, виявлені в ході проведення планової перевірки, без винесення припису й до завершення терміну виконання не допускається.

Після закінчення терміну виконання юридичною, посадовою чи фізичною особою припису про усунення порушення обов'язкових вимог або вимог, установлених місцевими правовими актами, орган державного контролю (нагляду) проводить позапланову перевірку виконання припису.

За умови усунення виявлених порушень, зазначених у приписі в повному обсязі, справа про адміністративне правопорушення не порушується. Особа, яка виконала припис, не підлягає адміністративній відповідальності за порушення обов'язкових вимог у зв'язку з усуненням.

У разі невиконання у встановлений строк припису орган державного контролю (нагляду) зобов'язаний ухвалити рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення та притягнення до адміністративної відповідальності посадову чи фізичну особу в порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а також видати припис із новими строками усунення порушень.

Відповідно до чинного законодавства в разі виявлення під час проведення перевірки порушень обов'язкових вимог, установлених нормативно-правовими актами, посадові особи органу державного контролю (нагляду), які перевіряли, зобов'язані видати при-

пис. КУпАП передбачає відповідальність за невиконання у встановлений строк законного припису органів, які здійснюють державний нагляд (контроль) [1].

Офіційного визначення поняття «припис», яке видається за результатами наглядової (контрольної) діяльності органу, посадової особи, встановленого законодавцем, наразі немає. У законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» припис згадується декілька раз, але не розкривається його зміст [2].

В.А. Бондаренко визначає такі головні ознаки правового припису органу Національної поліції: представляє акт реалізації повноважень поліції з контролю та нагляду; має виражений попереджувально-профілактичний характер, що дає змогу оперативно усунути виявлені порушення без одночасного обмеження права, спричиненого застосуванням заходів адміністративної відповідальності за правопорушення, вчинене вперше; виконаний у формі індивідуального правового акту; містить владне управлінське рішення, що виражає законну вимогу уповноваженої посадової особи про усунення зазначених недоліків у встановлені терміни; в установленому порядку підлягає оскарженню [3, с. 26].

Припису притаманні характерні риси: обов'язковість (безумовність) виконання припису, презумпція законності, можливість застосування дисциплінарного й адміністративного покарання.

У законі «Про запобігання та протидію домашньому насильству» припис стосовно кривдника – встановлений судом захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи [4].

Один із засобів правового регулювання суспільних відносин полягає в покладенні на суб'єкта права прямого юридичного обов'язку вчинити певні дії, передбачені нормою права. Зміст припису виявляється в нормативних чи

індивідуальних правових актах, що зобов'язують.

Припис – обов'язкова для виконання у визначені строки письмова вимога посадової особи контролюючого органу підприємцю щодо усунення порушень вимог законодавства. Припис не передбачає застосування санкцій щодо підприємця. Припис видається та підписується посадовою особою контролюючого органу, яка здійснювала перевірку [5]. Припис може виходити із закону чи іншого нормативного акту від певних органів влади, уповноважених його видавати.

У встановлених законом випадках за невиконання припису може бути дисциплінарна, адміністративна, кримінальна відповідальність. Відповідно до Великої української юридичної енциклопедії припис – це документ, який видається уповноваженим щодо здійснення державного контролю (нагляду) органом (посадовцем) про припинення порушення законодавства України в підконтрольному (піднаглядovому) виді діяльності [6, с. 742].

Центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інші органи, що здійснюють функції зазначених органів, посадові особи названих органів, фізичні особи, у тому числі підприємці, зобов'язані виконувати припис у встановлений строк.

Точне й повне поняття припису відбито в Юридичній енциклопедії під редакцією Ю.С. Шемшученка. Припис – це, по-перше, розпорядчий акт, виданий уповноваженим органом та адресований громадянину чи юридичній особі, який містить конкретні вимоги щодо обов'язкового усунення порушення закону або виконання встановленого законом обов'язку. Невиконання обов'язкових приписів, винесених в установленому порядку уповноваженим органом або посадовою особою, тягне адміністративну відповідальність громадян, фізичних осіб – підприємців, посадових та юридичних осіб. У разі, якщо невиконання приписів спричинило людські

жертви, завдало шкоди здоров'ю громадян або значних матеріальних збитків, виникають підстави для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

По-друге, нерідко термін «припис» в юридичній літературі ототожнюється з нормою закону, приписом керівника державного органу.

Припис як правовий засіб виконує низку функцій. Інформаційна функція припису проявляється в тому, що вона виступає в ролі одиниці правової інформації, передає адресату відомості про допущені порушення, роз'яснює зміст чинних норм законодавства, свідчить про порядок усунення порушень, розкриває зміст прав та обов'язків.

Для приписів характерна виховна функція. Правова свідомість суб'єкта, що отримав припис і належним чином розглянув, вчинив дії щодо усунення виявлених порушень, збагачується відповідними правовими знаннями.

Приписам властиві функція припинення та превентивна функція. Перша виражається в спрямованості приписів на припинення та усунення виявлених порушень законодавства, відновлення правового становища, що існувало до порушення. Друга – у тому, що суб'єкт, виконавши припис, надавши адміністративному органу результати виконаної роботи з усунення виявлених порушень, надалі може утриматися від скоєння інших порушень у своїй юридично значущій діяльності.

Контрольно-наглядovі повноваження поліції, пов'язані з видачею припису, здійснюються підрозділами: патрульної поліції; боротьби з наркозлочинністю; превентивної діяльності.

Відповідно до закону «Про дорожній рух» нагляд у галузі безпеки дорожнього руху здійснюється Міністерством внутрішніх справ України [7]. Право видавати припис закріплено в законі «Про Національну поліцію» [8]. У ст. 188-28 «Невиконання законних вимог посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції» КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за

невиконання у встановлений строк припису органу (посадової особи), який здійснює державний нагляд у сфері забезпечення дорожнього руху.

Адміністративна відповідальність за невиконання законної вимоги уповноваженої посадової особи Національної поліції має загальні ознаки, що характеризують інститут адміністративної відповідальності загалом, будучи його невід'ємною частиною; водночас вона має і специфічні особливості: підставою виступає адміністративно каране діяння, що виразилося в невиконанні законної вимоги поліції про усунення виявлених порушень, передбачених нормативно-правовими актами, обов'язковими для виконання; суб'єктом правопорушення можуть бути фізична й посадова особа; рішення про застосування заходів адміністративного покарання щодо ст. 188-28 КУпАП приймає суд; в управлінському аспекті є засобом забезпечення публічної безпеки [9, с. 64].

Під час здійснення державного контролю та нагляду у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху під час проведення перевірки діяльності юридичних і фізичних осіб – підприємців видаються приписи про усунення виявлених порушень. Зміст адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху охоплює: юридичний склад правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона); кваліфікацію фактично вчиненого діяння за відповідною нормою; призначення виду адміністративного покарання, передбаченого санкцією адміністративно-правової норми [10, с. 45].

З метою виконання покладених на поліцію обов'язків щодо контролю за дотриманням законодавства України в галузі охоронної діяльності поліція видає обов'язкові для виконання приписи про усунення виявлених порушень правил охоронної діяльності. Крім закону «Про Національну поліцію», відомчих актів, що регулюють контрольно-наглядову діяльність поліції, винесення

приписів іншим законодавством не передбачено.

Поліцейська діяльність за складом виступає у вигляді складної сукупності дій, що реалізуються за допомогою адміністративного нагляду, застосування заходів профілактики правопорушень, адміністративної юрисдикції, дізнання, оперативно-розшукової роботи.

Поліція наділена правом винесення приписів суб'єктам, які допустили порушення законодавства, виявлені в результаті реалізації контрольно-наглядових заходів, пов'язаних із систематичним наглядом за виконанням обов'язкових вимог у галузі забезпечення безпеки дорожнього руху, обороту наркотичних засобів, обороту зброї, охоронної діяльності.

Процедури здійснення державного контролю та нагляду у відповідних сферах діяльності встановлюються адміністративними актами, що дозволяють оптимізувати й деталізувати адміністративні процедури, заповнити нормативно-правові прогалини в законодавстві.

Аналіз чинного законодавства, що регламентує проведення перевірок заходів, виявив обов'язок посадових осіб органів державного контролю та нагляду реагувати щодо виявлених правопорушень.

У разі виявлення під час проведення перевірки порушень посадовою особою, фізичною особою – підприємцем обов'язкових вимог або вимог, установлених місцевими правовими актами, посадові особи органу державного контролю (нагляду), які проводили перевірку, у межах повноважень, передбачених законодавством України, зобов'язані: видати припис посадовій особі, фізичній особі – підприємцю про усунення виявлених порушень із зазначенням строків усунення; вжити заходів щодо контролю усунення виявлених порушень, їх попередження, запобігання можливому заподіяння шкоди життю, здоров'ю громадян, шкоди тваринам, рослинам, навколишньому середовищу, забезпеченню безпеки держави.

Аналіз нормативно-правових актів, наукової літератури, судової практики показав, що

припис має певні ознаки. Основною ознакою припису є обов'язковість слова «Припис». Припис – це правовий акт повної обов'язковості з тимчасовими межами виконання, який підлягає обов'язковому розгляду й обов'язковому виконанню. До приписів органів державного контролю (нагляду) пред'являється певний набір вимог.

Припис посадової особи, яка здійснює державний нагляд, має містити лише законні вимоги, тобто на посадову особу й громадянина може бути покладено обов'язок щодо усунення порушень, дотримання яких обов'язкове відповідно до закону. У приписі мають бути зазначені конкретні причини й умови, законні й обґрунтовані заходи для усунення. Такі заходи мають бути реальними й здійсненними.

Характерною ознакою припису є офіційність. Припис – це офіційний письмовий документ із відповідними реквізитами, внутрішньою структурою, порядком прийняття та направлення адресату, що відбивається в різних відомчих адміністративних актах. Припис виступає кінцевим результатом реагування уповноваженого органу, який здійснює державний нагляд (контроль), на виявлені порушення чинного законодавства. Винесення припису виступає однією із завершальних дій уповноваженого органу в межах проведеного контрольного чи наглядового заходу. Оскільки припис містить вимогу уповноваженого органу, який здійснює державний нагляд (контроль), про виконання певних дій, то він є документом владного впливу.

Припис має не лише вказувати на допущені порушення чинного законодавства, а й містити спосіб і порядок усунення виявлених порушень.

Доцільно виділити основні ознаки й риси припису органу поліції: акт реалізації

повноважень із контролю та нагляду; має запобіжно-профілактичний характер, дозволяє оперативно усунути виявлені порушення без обмеження прав, викликаних застосуванням заходів адміністративної відповідальності; має форму індивідуального правового акта, що містить владне управлінське рішення, виражає законну й обґрунтовану вимогу уповноваженої посадової особи про усунення недоліків у встановлені строки; оскаржується в установленому порядку.

У ст. 188-28 КУпАП доцільно викласти поняття припису з внесенням змін до законодавства. Припис – обов'язковий для виконання адміністративний акт, винесений від імені органу державного контролю (нагляду), адресований посадовій чи фізичній особі, що містить обґрунтовані законодавством вимоги, пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у ході проведення контрольних (наглядових) заходів.

Висновки. Припис, що виноситься уповноваженими посадовими особами поліції, – це обов'язковий для виконання адміністративний акт, винесений від імені поліції, адресований посадовій або фізичній особі, що містить засновані на законодавстві вимоги, пропозиції щодо усунення порушень, виявлених під час проведення контрольних і наглядових заходів.

Законодавче закріплення можливості добровільного припинення дій чи бездіяльності, що містять ознаки адміністративного правопорушення, покликане знизити навантаження на адміністративний апарат і виключити застосування адміністративного покарання до суб'єктів перевірки, які готові добровільно усунути чинник, що є підставою для порушення справи про адміністративне правопорушення.

Анотація

У статті розглянуто зміст припису за невиконання законних вимог посадових осіб Національної поліції із застосуванням комплексного системного підходу до дослідження правових явищ. Зазначено, що відповідно до чинного законодавства документами, які оформляються за результа-

тами контрольних і наглядових заходів, під час проведення яких було виявлено порушення вимог законодавства, є приписи. Припису притаманні характерні риси: обов'язковість (безумовність) виконання припису, презумпція законності, можливість застосування дисциплінарного й адміністративного покарання. Зміст припису визначається в нормативних чи індивідуальних правових актах. Припис – обов'язкова для виконання у визначені строки письмова вимога посадової особи контролюючого органу фізичній чи юридичній особі щодо усунення порушень вимог законодавства. Припис не передбачає застосування санкцій щодо підприємця. Припис видається та підписується посадовою особою контролюючого органу, яка здійснювала перевірку. Він може виходити із закону чи іншого нормативного акту від певних органів влади, уповноважених його видавати. Характерною ознакою припису є офіційність. Припис як правовий засіб виконує низку функцій – інформаційну, виховну. Зазначено, що контрольні-наглядові повноваження Національної поліції, пов'язані з видачею припису, здійснюються підрозділами патрульної поліції, боротьби з наркозлочинністю, превентивної діяльності. Припис, що виноситься уповноваженими посадовими особами поліції, – це обов'язковий для виконання адміністративний акт, винесений від імені поліції, адресований посадовій або фізичній особі, який містить засновані на законодавстві вимоги, пропозиції щодо усунення порушень, виявлених під час проведення контрольних заходів.

Ключові слова: органи Національної поліції, припис, законні вимоги, посадові особи, адміністративна відповідальність.

Bulachek V.R. Content of the instruction for failure to comply with legal requirements of officials of the National Police

Summary

The article considers the content of the order for non-compliance with the legal requirements of officials of the National Police with the use of a comprehensive systematic approach to the study of legal phenomena. It is noted that in accordance with the current legislation, the documents issued as a result of control and supervision measures, during which violations of the law were found to be instructions. The prescription has characteristic features: obligatory (unconditional) execution of the prescription, presumption of legality, possibility of application of disciplinary and administrative punishment. The content of the prescription is determined in normative or individual legal acts. An order is a mandatory written request of an official of the controlling body to a natural or legal person to eliminate violations of the requirements of the legislation within a specified period of time. The order does not provide for the application of sanctions against the entrepreneur. The order is issued and signed by the official of the controlling body who carried out the inspection. The prescription may be based on a law or other normative act from certain authorities authorized to issue it. A characteristic feature of the prescription is formality. Prescription as a legal tool performs a number of functions – informational, educational. It is noted that the control and supervisory powers of the National Police related to the issuance of the order are exercised by the following units: patrol police; fight against drug crime; preventive activities. An order issued by authorized police officials is a binding administrative act issued on behalf of the police, addressed to an official or individual, contains legal requirements, proposals to eliminate violations identified during inspections.

Key words: National Police bodies, prescription, legal requirements, officials, administrative responsibility.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1988 р. № 8073-X / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16>.
3. Бондаренко В.А. Поняття і зміст правового припису органу Національної поліції. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 2 (8). С. 21–28.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2229-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-19>.
5. Що таке розпорядчий документ (припис)? *Помічник підприємця* : вебсайт. URL: <https://inspections.gov.ua/ready4/publication/view?id=45>.
6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 томах. Том 5. Адміністративне право / За ред. Ю.П. Битюка. Харків : Право, 2020. 960 с.
7. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 р. № 8073-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>.
8. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19>.
9. Бортник Н.П., Хомишин І.Ю., Єсімов С.С. Адміністративна відповідальність за невиконання законної вимоги посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. № 23. Випуск 6. С. 59–67.
10. Бортник Н.П., Єсімов С.С. Зміст адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 855. С. 38–47.